

Bir alıştayın Ardından...

M. Saffet SARIKAYA*

Günümüz Aleviliğinde Eğitim alıştayı 29-30 Mayıs 2009

Düzenleyen: SDÜ İlahiyat Fakóltesi, Mavigöl Uygulama Oteli, Eğirdir/Isparta

2005 yılında Isparta Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakóltesi olarak düzenlediğimiz I. Uluslararası Bektaşilik ve Alevilik Sempozyumunun ikincisinin düzenlenmesi çeşitli nedenlerle gecikmişti. Yine çeşitli saiklerle konu gündeme gelince benzer bildiri ve Sempozyum tekrarına düşmemek ve daha verimli bir Sempozyum düzenleyebilmek için ön hazırlık olarak bir çalıştayın yararlı olacağı fikri öne çıktı ve düzenleme kurulu oluşturuldu. Bu düşünceyle Mart ayı içinde konunun güncelliği ve doğrudan eğitim camiasını ilgilendirmesi dikkate alınarak “Günümüz Aleviliğinde Eğitim” başlığını benimsendi. Bu aşamada SDÜ Rektörü ve Isparta Valisiyle temas kurularak gerekli destek alındı.

Takip eden günlerde başlığın içi doldurularak davet yoluyla konunun uzmanı araştırmacılara ulaşıldı. Örgün ve yaygın eğitim esas alınarak davetlilere ufuk açmak için her iki alanda ikişer bildiri sipariş edildi. Programın hazırlanma aşamasında Alevilikte eğitimin Alevi kimliğiyle iç içe tartışılabileceği ön görülerek üçüncü bir oturum daha programlandı. 29-30 Mayıs 2009’da yaklaşık iki gün dört oturumdan oluşan programda;

---

* Prof. Dr. SDÜ İlahiyat Fak., İslam Mezhepleri Tarihi Öğretim Üyesi,
mss@ilahiyat.sdu.edu.tr

Açılış Konferansı, Prof. Dr. Hasan ONAT tarafından sunuldu.

Doğan Bermek'in başkanlık ettiği I. Oturumda, "Alevi Kimliği";

Prof. Dr. Beyza BİLGİN'in başkanlık ettiği II. Oturumda, "Alevilerin Örgün Eğitimi";

Prof. Dr. İştâr GÖZAYDIN'ın başkanlık ettiği III. Oturumda, "Alevilerin Yaygın Eğitimi" tartışıldı.

Prof. Dr. Hasan ONAT'ın başkanlığındaki IV. Oturumda ise Genel Değerlendirme yapıldı.

Konuşmacılar oturumlara dengeli bir şekilde dağıtıldı. Oturumlarda öncelikle programda yer alan katılımcılara söz verildi. Kalan zamanda diğer katılımcılardan söz isteyenlere söz hakkı tanındı. Değerlendirme oturumunda ise bütün katılımcılar konuştular.

Aralarında Reha ÇAMUROĞLU, Dursun GÜMÜŞOĞLU, Şakir KEÇELİ, Cemal ŞENER, Ali Kenanoğlu, Yard.Doç.Dr. Ali YAMAN, Prof.Dr. Sönmez KUTLU, Prof.Dr. Cemal TOSUN, Prof.Dr. Recep KAYMAKCAN, Doç.Dr. Ahmet TAŞGIN, Doç.Dr. İlyas ÜZÜM gibi din eğitimcisi, sosyolog, mezhepler tarihçisi, tasavvufçu, hukukçu akademisyenlerin yanında, inanç önderleri, Milli Eğitim çalışanlarının da bulunduğu yaklaşık otuz katılımcının iştirak ettiği toplantı akademik bir platformda yapıldığı için kişiler bürokratik kimlikleriyle değil akademik kimlikleriyle tartışmalara katıldılar. Dolayısıyla çalıştay, her hangi bir bildirgeyi gerektirmeyen akademik bir içeriğe sahipti. Bu şekliyle, bütün konuşmalar deşifre edilerek redakte edilip neşre hazırlandı.

Çalıştay iyimser bir havada başladı aynı iyimserlikte sona erdi. Katılımcılar arasında görüş farklılıkları bulunmasına rağmen konuşmalarda karşılıklı saygıya dayalı bir üslup ve anlayış hâkimdi. Problemler bütün açıklığıyla ele alındı ve tartışıldı.

Konuşmalar dolayısıyla çalıştayın içeriğinde öne çıkan hususlara gelince;

Açılış Konferansında Hasan Onat Bey, adeta çalıştayın yol haritasını çizdi. Konuşmasında bilginin önemine dikkat çeken Onat,

Alevilik konusunda da büyük bir bilgi boşluğu ve bilgi kirliliği bulunduğunu belirtti. Ahlak temelli din anlayışının örneği olarak Aleviliğin Safevî Kızılbaşlığı ve Bektaşilik şeklinde iki kola dayandığını, bu anlayışın Anadolu'daki diğer benzer yapılanmalardan farklı olmadığını ancak ayrışmanın arka planında siyasetin yer aldığını vurguladı. Buradan hareketle günümüzdeki Alevi kimliğiyle ilgili tartışmalarda “keşifçi” ve “inşacı” anlayışların öne çıktığını ifade ederek Onat, kimlik tanımlamalarıyla ilgili problemlere işaret etti. Daha sonra Aleviliğin Din Kültürü öğretimi içindeki yerini bu konuda son yapılan ampirik çalışmalardan hareketle ortaya koyan Onat, yaygın eğitim bağlamında Diyanet İşlerinin yerine ve önemine işaret etti. Onat konuşmasında iki somut öneri getirdi:

1. Mademki Safeviler bir Türk devleti ve Osmanlıyla düşmanlığı siyasi nedenlere dayanıyor, o halde bugün diğer Türk devletleri gibi Cumhurbaşkanlığı forsunda yer alsın, bir yıldız da Safevi devleti için eklensin.

2. Alevi kültürü için bir açık hava müzesi oluşturulsun. Bir Alevi köyü örnek olarak seçilerek bütün otantikliği korunarak açık hava müzesi haline getirilsin.

“Alevi Kimliği”yle ilgili oturumda ilk sözü alan Reha Çamuroğlu, günümüz Türkiye'sinde daha önce yok gibi görmezlikten gelinen problemlerin artık görülmeye başlandığını, Aleviliğin de bu cümleden olduğu, Aleviliğin tasavvuf geleneğine bağlı bir yapılanma sahip olarak tarihte olduğu gibi yine devlet kontrolünde sivil bir eğitim sürecinin uygulanması gerektiği, Diyanet İşlerinin mevcut yapılanmasıyla Aleviliği temsil etmediği ve edemeyeceğine vurgu yaptı.

Doğan Bermek konuşmasında tarihi sürece işaret ederek, kentleşme sürecinde Aleviliğin yeni bir yapılanmayla gündeme geldiğini, temel hak ve özgürlükler çerçevesinde eğitimle ilgili, cemevleriyle ilgili genel bütçeden yapılacak desteklerle sorunların üstesinden gelinebileceğini ifade etti.

Ali Kenanoğlu ise Aleviliğin yaşayan şekliyle kabul edilmesi gerektiğini, Alevilikle ilgili normatif yorumlardan ve asimilasyon çabalarından kaçınılması gerektiğini vurguladı.

Mansur Yalçın, Aleviliğin ampirik bir tecrübe olduğuna işaretlerle mevcut şekliyle kültürel bir zenginlik olarak korunmasını gerektiğini ifade etti.

Mehmet Ersal Aleviliğin “ocak” bazlı hiyerarşik yapılanmasını ele aldı.

İkinci oturumun ilk konuşmacısı Dursun Gümüšoğlu, mevcut Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi içinde Aleviliğe yeterince yer verilmek şartıyla veya dersin zorunluluk halinin seçmeliye dönüşmesi halinde dersin devamının mümkün olduğunu Alevilikle ilgili asıl eğitimin ise Aleviliğin pratik boyutu dikkate alınarak cem evinde verilmesi gerektiğini vurgulamış bu bağlamda cem evinin caminin alternatifi gibi değerlendirilmesinin doğru olmadığını ifade etmiştir.

Ali Yaman ise mevcut Din Kültürü dersinin geçmişte ve şimdi mezhepler üstü olma iddiasının doğru olmadığını, programda sık sık değişiklikler ve Alevilikle ilgili yamalar yapılmasının bunun en açık delili olduğunu ifade etti. Alevilik eğitiminin mevcut öğretmen kadrosuyla ve dersin bu haliyle mümkün olmadığını, zaman geçirmeden yeni düzenlemelerin yapılmasının gerekliliğini dile getirdi.

Konuyla ilgili Şakir Keçeli ilköğretim seviyesinde çocuklara Din Kültürü dersinin verilmesinin çocuğun psikolojik gelişimini de dikkate alarak pedagojik olmadığını dolayısıyla bu dersin programdan kaldırılmasını ortaöğretim için ise yeni düzenlemeler yapılması gerektiğini vurguladı.

Cemal Tosun konuşmasında, Almanya’da halen yürütülen Alevi-İslam Din dersleriyle ilgili gelişmeleri değerlendirerek karşılaşılan problemleri ve bu tecrübeden hareketle Türkiye’de neler yapılabileceğinden bahsetti.

Recep Kaymaklı, AB raporları, AİHM kararları ve bu doğrultuda içtihadada bulunan son Danıştay kararına dikkat çekerek, mevcut programın aksaklıklarına işaret edip çoğulcu bir Din öğretimi

modelinin acilen geliştirilip uygulanması gerektiğini vurguladı. Bu bağlamda konuyla ilgili tamamlanan TESEV araştırmasının sonuçlarını değerlendirdi.

Ömer Özcan Milli Eğitim Bakanlığının 2004'den itibaren ilk ve orta öğretim de "Davranışçı model"den "Yapılandırmacı model"e geçildiğini, konuyla ilgili uygulamaların geri dönüşümlerinin henüz tam olarak gerçektelemediğini, bu süreçte programlarla ilgili çeşitli aksaklıkların söz konusu olabileceğini belirtti.

Sönmez Kutlu konuşmasında dini çoğulculuğun neliğini ve Din Kültürü dersine uygulanabilirliğini tartışarak başladığı konuşmasında, Müslüman dini grupların modern çoğulculuk yaklaşımıyla değerlendirildiğinde çeşitli farklılaşma tiplerini dikkate alan bir Din Kültürü eğitiminin problemlerine işaret etti. Mevcut programın "mezhepler üstü ve din açılımlı" bir model olarak devletin laik yapısına uygun ve "mezhep merkezli" ve "mezhepler arası" modelin alternatifi olarak uygulandığını, dersin zorunluluğunun Anayasa'dan kaynaklandığını belirtti. Mevcut programın gözden geçirilerek eksiklilerin giderilebileceğini, ilköğretimde zorunlu Din Kültürü eğitiminin devam etmesi gerektiğini, ortaöğretimin bir kısmında ise isteğe bağlı mezhep eksenli din eğitiminin verilebileceğini ifade eden Kutlu, tarikat eksenli uygulamaya dayalı eğitimin Halk Eğitim merkezleri vb. yaygın eğitim kurumlarında yine devlet gözetiminde yapılabileceğini, cem evlerine de benzer bir statü tanınarak resmileştirilebileceğini dile getirdi.

Üçüncü oturumda Salih Çift tasavvuf tarihi bakımından Alevilikle ilgili genel bir çerçeve çizdi.

İlyas Üzüm konuşmasında Diyanet İşlerinin yaygın eğitim alanında halka yönelik faaliyetlerinden bahsetti. Bu bağlamda Alevi klasiklerinin yayınlanması, Muharrem törenleri ve çeşitli konulara hutbe ve vaazlarda değinilmesine işaret etti.

Cemal şener mevcut faaliyetlerine rağmen Diyanet İşlerinin Alevilerle ilgili tutumunun yetersiz olduğunu vurgulayarak, cem evlerinin tanınması gerektiğini, Alevilerin farklılıklarının olduğu gibi

kabul edilmesi ve asimilasyon çabalarından bir an önce vazgeçilmesi gerektiğini belirtti.

Ahmet Taşgın da cem evlerinin Alevi toplum tarafından algılanma ve benimsenme süreciyle ilgili problemlere değindi.

Himmet Konur Alevlikle ilgili problemleri bir tasavvufçu olarak değerlendirdi.

Yüksel Metin hukukçu olarak konuyla ilgili AİHM ve Danıştay kararlarını ve AB'de yasal statüleri değerlendirerek yapılması gerekenleri sıraladı.

Dördüncü oturumda konular özel ve genel olarak değerlendirildi ve somut çözüm önerileri dillendirildi. İlk gün ve son değerlendirme oturumuna iştirak eden Isparta Valisi Ali Haydar Öner de konunun önemini şahsi tecrübeleriyle örneklendirerek birlik ve beraberliğe olan ihtiyacımızı ve Alevi vatandaşlarımızın haklı taleplerinin yerine getirilmesi gerektiğini ifade etti.

Bu değerlendirmelerde Alevlikle ilgili problemlerin bilgi boşluğundan kaynaklandığı, bu boşluğu ortadan kaldırmanın yolunun da eğitim ve gruplar arasında karşılıklı saygıya dayalı iletişim olduğu vurgulandı. Alevilerinde kendi inançlarını öğrenme hakkı olduğu, Din Kültürü dersi için geniş paydaşlı bir program hazırlanarak dersin daha verimli bir şekilde uygulanabileceği; Din Kültürü dersi için ülkemiz şartlarına uygun modellerin bulunabileceği dile getirildi. Cem evlerinin yaygın eğitimde özellikle yetişkinlerin eğitimi için yasal mekânlar olarak işlevsel olabileceği Alevilerle ilgili problemlerde toplumun resmi veya sivil farklı kesimlerinin daha duyarlı olması gerektiği ifade edildi. Çözüm mercii olan siyasilerin ve ilgili kurumların artık vakit geçirmeden çözüm için somut adımlar atması gerektiği belirtildi.